

Psychedelic Drugs

Shiur# 515 | May 27th 2024

קעו טעם פרשת בחקתי ודעת

ואם תלכו עמי קרי (כו, כא)

קרי פירש רש"י עראי, והיינו במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן ישראל מהלכים עראי במצוות. והגאון בעל "אבני נזר" זצ"ל פירש כדברי רש"י כאן קרי עראי שמקיימין מצוות בלי הכנה מוקדמת, וע"ז נענשים בכל ענשי התוכחה.

ונראה עוד לבאר קרי לשון קרירות, וחטא בני ישראל הוא שמקיימים את המצוה בקרירות בלי התלהבות ובלי הדור, כנאה וכיאה למצוות ה', וע"ז נתבעים ונענשים שהקב"ה גם הוא ינהג בזה האופן לשפוט אותנו לפי הדין ממש, ומידה זו תחייב אותנו בצרות רבות ויסורים קשים. אמנם כשישראל מהדרים ומדקדקים במצוות לפני מן הדין זוכים שהקב"ה נוהג עמם לפני משורת הדין וזוכים לרחמי ה'.

טעם פרשת במדבר ודעת

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (א, ב).

נקט לשון שאו המשתמע לשתי פנים הפכיים, ופירש רבינו בחיי עפ"י המדרש דנשיאת ראש הוא ענין של כבוד ורוממות, וכמבואר בפסוק (דבה"י א' כ"ט) לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, וכן משמעותו לשון הסרה כמו שנאמר בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך (בראשית מ'). ואמר לשון שאו ולא אמר גדל או רומם שישראל אם זוכים הרי הם עליונים ואם לאו יסתלק ראשם ח"ו.

באור הדברים שעם ישראל נבחר מכל עם, ומובטחים לו חיי נצח, לכן הנהגת הקב"ה כלפיו שונה בתכלית מהנהגתו לאוה"ע, וכשהוא מתחסד עמהם, לחסדיו — אין ערוך, וטובו עד אין קץ. מאידך כשמענישם משפילם עד עפר, וכמו שראינו משך כל הדורות — תקופות שמלכים שחרו פני מלכי ישראל, מאידך תקופות שמידת הדין מוצתה בישראל ואנו שתינו כוס תרעלה עד תום.

וזהו שכתב בפסוק ל' שאו היינו הנהגה מיוחדת ושונה אם זוכים מתעלים ואם חוטאים מתחייבים בהכרתה וכליה.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז

הלכה א

מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, אדם שהוא ממולא בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן והולך ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות ומסתכל בחכמתו של הקדוש ברוך הוא כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר.

הלכה ב

הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא, וכולן אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה, או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה כמו שנאמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתנותיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה, כמו שנאמר באברהם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח.

הלכה ג

הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל מודיעין לו ומיד יחקק בלבו פתרון המשל במראה הנבואה וידע מה הוא, כמו הסולם שראה יעקב אבינו ומלאכים עולים ויורדים בו והוא היה משל למלכיות ושעבודן, וכמו החיות שראה יחזקאל והסיר נפוח ומקל שקד שראה ירמיה והמגלה שראה יחזקאל והאיפה שראה זכריה, וכן שאר הנביאים, מהם אומרים המשל ופתרונו כמו אלו, ויש שהן אומרים הפתרון בלבד, ופעמים אומרים המשל בלבד בלא פתרון כמקצת דברי יחזקאל וזכריה וכולן במשל ודרך חידה הם מתנבאים.

הלכה ד

כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים, שאין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה, לפיכך בני הנביאים לפניהם נבל ותוף וחליל וכנור והם

מבקשים הנבואה וזהו שנאמר והמה מתנבאים כלומר מהלכין בדרך הנבואה עד שינבאו כמו שאתה אומר פלוני מתגדל .

הלכה ה

אלו שהם מבקשין להתנבא הם הנקראים בני הנביאים, ואף על פי שמכונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה .

הלכה ו

כל הדברים שאמרנו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים חוץ ממשה רבינו רבן של כל הנביאים, ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד שנאמר ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול, כל הנביאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה רבינו לא על ידי מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו, ונאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, ונאמר ותמונת ה' יביט כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל, הוא שהתורה מעידה עליו במראה ולא בחידות שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו. כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין ומשה רבינו אינו כן הוא שהכתוב אומר כאשר ידבר איש אל רעהו כלומר כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חבירו כך היה כח בדעתו של משה רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם, כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו משה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפוץ רוח הקודש לובשתו ונבואה שורה עליו ואינו צריך לכוין דעתו ולהזדמן לה שהרי הוא מכוון ומזומן ועומד כמלאכי השרת, לפיכך מתנבא בכל עת שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם, ובזה הבטיחו האל שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי, הא למדת שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים לאהלם שהוא צרכי הגוף כלם כשאר העם, לפיכך אין פורשין מנשותיהם, ומשה רבינו לא חזר לאהלו הראשון לפיכך פירש מן האשה לעולם ומן הדומה לו ונקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק מעליו ההוד לעולם וקרן עור פניו ונתקדש כמלאכים .

הלכה ז

הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים, ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם, וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת, ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא, אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון, ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו, ואעפ"כ מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חזקתו, שבכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואף על פי שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם

אצלינו מעמידין אותן על כשרותן, ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו, ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב.

תלמוד ירושלמי מסכת עבודה זרה פרק ב הלכה ב

א"ר בא והא אנן חמיי לון טעמין הדא קילוריתא נימר כדי טבא הוא טעם לה כד לית היא טבה היא קיימה וסמייא. אהן אופיון סכנה. הדא תורייקי רבי סימון אמר אסורה רבי יוחנן אמר מותרת.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיג עמוד א

אמר ליה רב לחייא בריה: לא תשתי סמא, ולא תשוור ניגרא, ולא תעקר ככא, ולא תקנא בחייוא, ולא תקנא בארמאה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיג עמוד ב

תנו רבנן: שלשה חייהן אינם חיים: הרחמנין, והרתחנין, ואניני הדעת. ואמר רב יוסף: כולו איתנהו בי.

תוספות מסכת פסחים דף קיג עמוד ב ד"ה שלשה חייהן

שלשה חייהן אינם חיים הרתחנין כו' - תימה דבפרק המביא (ביצה דף לב.) תניא ג' חייהן אינם חיים המצפה לשלחן חברו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שייסורין מושלין בגופו ואמאי לא מני לכולו הכא ויש לומר דהכא לא מיירי אלא בהנך דהוו תולדת האדם משום דלעיל נמי איירי דדמי להנך שלשה הקדוש ברוך הוא אוהבן מי שאינו כועס.

תפארת ישראל [יכין] מסכת סנהדרין פרק ז משנה ז

המדבר משיחיו. שהקול נשמע כאילו יוצא מתחת כתיפו, דכך מעשהו, עומד ומקטיר קטורת ידוע, ומניף בשרביט הדס שבידו, ולוחש מלות ידועות, והקול הנ"ל נשמע מתחת כתיפו, או שלוקח גלגולת מת, ומקטיר לפניו, והשואל שומע אז תשובתו כאילו יוצא מתחת כתף הבעל אוב, או מבין פרקי אצבעותיו של הבעל אוב והקול נמוך מאוד, כאילו יוצא מתחת הארץ מול תחת הכתף [ועי' לח"מ פ"ו מע"ז] ואין זה דורש למתים, שאינו רק במלקות, דזהו במרעיב עצמו ולן בבית הקברות, או לובש מלבושים ידועים וישן בחדר יחידי כדי שיתראה אליו המת בחלום וישיב על שאלתו [רמב"ם פ"א מע"ז].

תפארת ישראל - בועז מסכת סנהדרין פרק ז אות ג

אולם כגון דא וודאי מצוה להודיע, דיפה כתב כאן רבינו הגאון (מהר"ש אלגאזי) זצוק"ל בעץ החיים. וז"ל בקיצור, דעתה קרוב לאחרית הימים שיתפשט האור האלהית על כל בשר, וראו כל בשר כי אין עוד מלבדו, לכן האור הזה כבר הבקיע ומאיר ובא, והטומאה כליל תחלוף, וכבר גער ד' בשטן ונתבטלו כחות הטומאה אלו, וכל בעלי אומניות באלו יבש ידם, הכל סר יחדיו נאלחו, ואין גם אחד אשר כח בידו לכשף או לנשף, והאמונה באלה ובכח הכישוף כעת לא תקון רק במוחי השוטים והתינוקות. והעיד עוד הגאון הנ"ל בשם גדול הדור אחר, כי חפשו אנשי שם בתורה וביראה בכל קצוות הארץ, ולא מצאו כל אנשי חיל אפילו רק שמץ ממשות מדברים אלו, וכל איש נאמן אמור יאמר

רק כך שמעתי, אבל אין אומר ואין דובר דברים "כך ראיתי" ולכן עכשיו כל עניינים האלו רק דמיונות כוזבות, והבל
ורעות רוח. עד כאן תוכן דברי הגאון הנ"ל שכתב כן לפני ב' מאות שנים

פימן לה

איסור עישון סמים

בע"ה.

ב' דר"ח אייר תשל"ג.

מע"כ מוה"ר ירוחם פראם שליט"א.

הנה בדבר אשר התחילו איזה בחורים מהשיבה לעשן חשיש (מעראוואנא), פשוט שהוא דבר אסור מכמה עיקרי דינים שבתורה חזא שהוא מקלקל ומכלה את הגוף, ואף אם נמצאו אנשים בריאים שלא מזיק להם כל כך אבל מקלקל הוא את הדעת ואינם יכולים להבין דבר לאשורו שזה עוד יותר חמור שלבד שמנוע עצמו מלמוד התורה כראוי הוא מגיעה גם מתפלה וממצות התורה שעשיה בלא דעת הראוי הוא כלא קיימם. ועוד שהוא גורם תאוה גדולה אשר הוא יותר מתאוות אכילה וכדומה הצריכים להאדם לחיותו ויש שלא יוכלו לצמצם ולהעביר תאוותם, והוא איסור החמור שנאמר בבן סורר ומורה על תאוה היותר גדולה שיש לו לאכילה אף שהוא לאכילת כשרות, וכ"ש שאסור להביא עצמו לתאוה גדולה עוד יותר ולדבר שליכא שום צורך להאדם בזה שהוא אסור, ואף שלמלקות נימא שאין עונשין מן הדין מ"מ לאיסורא ודאי עובר על לאו זה ואיכא גם הטעם דאיכא בבן סורר ומורה שסופו שילסטם את הבריות כדאיתא בסנהדרין ב' בן סורר (ס"ח ע"ב). ועוד שהאב והאם של אלו שמעשנין זה מצטערים מאד אשר עוברין על מצות כבוד אב ואם. ועוד איכא איסור העשה דקדושים תהיו כפירוש הרמב"ן בחומש. וגם הם גורמים לאיסורים הרבה אחרים לבד זה, סוף דבר הוא פשוט וברור שהוא מאיסורים חמורים וצריך להשתדל בכל היכולת להעביר טומאה זו מכל בני ישראל ובפרט מאלו שלומדין בישיבות.

והנני ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

פימן לו

בענין סכנת חיי שעה בשביל ספק חיים לכמה שנים

בעה"י ח' אלול תשל"ב

מע"כ ידידי וחביבי הרב הגאון כש"ת מוהר"ר אריה ליב גרוסנס שליט"א הראב"ד דהבד"צ בלאנדאן.

בדבר אחד שהוא חולה בנקבים בלבו ובאופן כזה הוא מסוכן שלפי אומדנא דרופאים מומחים ימות יחדאי בזמן קצר ורוצים לעינות ניתוח ולסתום את

הנקבים בפלאסטיק, ואומרים הרופאים שאם יעלה הניתוח יפה אפשר שיחיה עוד חמש ועשר שנים אבל אפשר שע"י הניתוח ימות תיכף, ולא הזכיר כתר"ה מדת הספק כמה הוא להצד שיעלה יפה, ולכן צריך לדון על כל אופן ואופן. והביא כתר"ה מגליון מהרש"א יו"ד סימן קנ"ה סעי' א' שפסק בכה"ג להיתר וכתב שם שגם השבוי"י פסק להיתר, מהא דבדואי מת מתרפאין מעכו"ם החשודין על שפיכות דמים לישראל משום דלחיי שעה לא חיישינן בכה"ג שאפשר שעכ"פ ירפאנו העכו"ם כדאיתא בע"ז דף כ"ז ואיפסק בש"ע שם, דלכן גם בעובדא שלהם כיון דבלא הסמים יחיה רק זמן קצר שהוא רק חיי שעה מותר ליתן לו הסמים אף שהוא ספק שמא ימות ע"ז מיד כיון שאיכא עכ"פ ספק דיתרפא מזה, וכמו כן הוא בהא דניתוח כיון שאפשר שיתרפא מותר אף שאפשר גם שימות מיד כיון שבלא זה יחיה רק זמן קצר עדיף הספק דיתרפא אף שעושין במעשה מהחיי שעה הודאין, והוסיף כתר"ה דמגמ' זו ראייה שאף כשאינו ספק השקול דרך מיעוט מתרפאים והרוב מתים נמי יש להיתר.

והנה בעצם תמוה בע"ז שם על רש"י דלאיזה צורך פרש"י דעכו"ם ודאי קטיל ליה, דלכאורה לשון ספק חי ספק מת שאר"ח א"ר יוחנן משמע שהוא ספק השקול, דלכן אין מתרפאין מעכו"ם שהוא ג"כ ספק השקול דכן היה מסתבר, דלבד דאיכא גם עכו"ם שאינם הורגים לישראל ואף איכא עכו"ם שירצו לקנות שם שהוא רופא גדול דאף דאינו מומחה עתה הרי ירצה להעשות מומחה ולא מרע אומנתיה, שלכן הוא דוחק לפרש דהשנאה לישראל ולרצות להרגו עדיף לו מפרנסתו כ"כ עד שנימא שודאי יקטלנו, דהא היה סגי כשנפרש שהוא ספק שקול שמא יהרגנו דנמי יש לאסור, משום דאין לומר דנתיר משום דמתחלה היה ספק השקול ועתה כשילך לעכו"ם להתרפאות נמי הוא ספק השקול ולא נגרע מזה במדת הספק, מתרי טעמי חדא דשב ואל תעשה עדיף כיון שלא מרויח מזה, ועוד דהספק חי בלא רפואות עדיף מהספק דיתחיה ע"י שיתרפא ברפואות שכל רפואות אינם ברורים כל כך שיתרפאו דאיכא אינשי דלא מקבלי סמא ואדרבה מקלקלין אותן, וגם לצד הספק שלא יחיה עדיף מיתת עצמו בידי שמים מהריגה בידי אדם.

וצריך לומר דבשביל הסיפא דאמר ודאי מת מתרפאין מהן דמשמע דאם אך יש ספק אף שהוא ספק קטן לחיות נמי אין מתרפאין הוקשה לרש"י דאם היה העכו"ם ספק השקול היה לן להיתר והוצרך לפרש דהעכו"ם ודאי קטיל, אבל א"כ אין לנו לומר אלא מה שמוכרח לומר בשביל זה, היינו דודאי קטיל שכתב רש"י הוא רק על דרך הרוב שלכן אין מתרפאין מהן שהרוב הוא למיתה, ומטעם שכתבתי כשתרפאיו היו בספק השקול ה"נ הוא כשתרפאיו הם ברוב למיתה ומיעוט לחיים. וא"כ מסתבר לפרש שהרוב אינו מיעוט דרוב עכו"ם רוצים להרוג

שנאמר שבועת ה' תהיה בין שניהם וגו' ⁵¹. ויש בזה ב' תועלות לב' ענינים. כשנזהר שלא נשבע בשקר: האחד שבטל השקר. והשני שהעמיד האמת כשימנע שלא יגזול ממון חבירו, נמצאת תועלת לב' ענינים אלה באיסור שבועה לשקר. וההזכרה לבטלה היא כגון הנשבע ללא צורך על דבר ידוע, כגון הנשבע על עמוד של שיש שהוא של שיש ולא היה צריך לכך. ובכלל זה להזכיר שמו בדברי הבל וריק. והוצרך לאסור להם דבר זה לפי שהוא קרוב להיותו ראוי לעשותו באהבתו את שם קדשו ויהיה דומה בעיניו כמו שמזכיר אהביו תמיד לצורך ושלא לצורך בכל עת ובכל שעה. וכן הוא אומר באהבתה תשגה תמיד ⁵², ופי' תשגה כמו תהגה. ולכך הוצרך לאסור להם שלא לעשות דבר זה שלא ישא שמו כי אם לצורך על האמת. ויש בזה רמז למה שאמר הכתוב מברך רעהו בקול גדול וגו' ⁵³. וכן מה שאמר ⁵⁴ לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבירו יותר מדאי. ואין ספק כי זה נאמר על המברך ועל המספר השבת ללא צורך. ודע כי כל זמן שאדם מחשב בתוך לבו שמו של הקב"ה או אחד מנפלאותיו, יש לפניו התעוררות כפי מחשבת מעלת החושב, וזה שאמר הכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו' ⁵⁵. וכשהתעוררות ההיא מתעורר על דבר ריק במה יברכהו, והוא ראוי אל ההפך. וקרוב לענין זה מה שאמר הכתוב אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ ⁵⁶. ואם לא היה כח באדם לעורר הדברים לא היה משביעם שלא לעשות. ופי' עד שתחפץ, עד שתצא מן הכח אל הפועל, כלומר לא תעירו עצמכם, שכן מצינו לשון עוררות בדוד אע"פ שהוא מבנין הפעיל, כמו העירה והקיצה למשפטי ⁵⁷. לא התעוררות האהבה עד שיהיה שם הדבר הראוי שיהיה התעוררות בזה על ידו. זהו עד שתחפץ, שתעשה חפץ על ידי הסבה ההיא, מלשון רז"ל לאנקוטי חפצא בידיה ⁵⁸, כלומר כלי. והרבה כמו זה בלשון גמרא

ובמדרש ⁵⁹: ר' יודן ור' ברכיה, ר' יודן אמר את האהבה שאהב יצחק את עשו שנאמר ויאהב יצחק את עשו ⁶⁰. מהו עד שתחפץ, עד שנעשה חפצו של זקן. ר' ברכיה אמר האהבה שאהב הקב"ה את ישראל שנאמר אהבתי אתכם אמר ה' ⁶¹. עד שתחפץ, מלכות של מעלה לכשתחפץ מדת הדין מאלה אני הוא מביאם בקולי קולות ולא מעכב ⁶² עד שתחפץ. ומחלוקת ר' ברכיה עם ר' יודן לפי שלא הזכיר הכתוב עוררות זו אם להפסיקה או להוסיף עליה. ר' יודן מפרש להפסיקה, האהבה הנפש האוכלת. והראיה כי ציד בפיו ⁶³. ולפי שנשמע לר' יודן שהוא להפסיק, לכך אמר עד שנעשה חפצו של זקן, כלומר שיכלו עונותיהן של ישראל בגלות. ור' ברכיה מפרש להוסיף בה. ופי' האהבה זו כנסת ישראל, עד שתחפץ, מדת הדין. ולשון שבועה גזור מלשון שבעה. ונמצא מזה הלשון סמוד ומוכרת*, כמו מלא שבוע זאת ⁶⁴, וכן חג שבעת ימים ⁶⁵, שהוא אצלי כאלו אומר שבעה ימים. וכן שבועת ה' תהיה בין שניהם ⁶⁶. ופי' הפסוק הזה בי נשבעתי ⁶⁷, אשר נשבעת להם כך ⁶⁸. ועל כן אמרו שכל העולם נזדעזע כשיצא דבור זה מפיו של הקב"ה ⁶⁹.

51 שמות כב, י. 52 משלי ה, יט. 53 שם כז, יד. — בבקר השכים קללה תחשב לו. 54 בבבא בתרא קסד, ב (וכן בערכין טז, א): לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לירי רעתו. — ונראה שהמילים "יותר מראי" הן הוספת ביאור של רבינו. וכן מוכח מפירוש הרשב"ם שכתב: מתוך שמרבים בשבחו וכו'. 55 שמות כ, כד. 56 שיר השירים ב, ז. 57 תהלים לה, כג. 58 שבועות לה, ב: וצריך לאתפוש חפצא בידיה (וג' הערוך ע' הסת: לאנקוטי — כרהכא). 59 שיר השירים רבה ב, יח. 60 בראשית כה, כח. 61 מלאכי א, ב. 62 מעכב, במדרש שם: אתעכב. 63 בראשית כה, כח. 64 שם כט, כז. 65 במדבר כה, יז. 66 שמות כב, י. 67 ישעי' מה, כג. 68 שמות לג, יג. 69 שבועות לט, א.

מלשון רבינו להלן שכותב: „כשנזהר שלא נשבע בשקר... באיסור שבועה לשקר". ומוכרת.